Oikeustapauskokoelma

JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS
MACIEJ SZPUNAR
12 päivänä huhtikuuta 2018 [1]

Asia C-107/17

UAB ”Aviabaltika”
vastaan
BAB Ūkio bankas

(Ennakkoratkaisupyyntö – Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (Liettuan ylin tuomioistuin))

Ennakkoratkaisupyyntö – Talous- ja rahapolitiikka – Pääomien vapaa liikkuvuus – Rahoitusvakuusjärjestelyjen täytäntöönpano – Likvidaatiomenettelyn aloittaminen rahoitusvakuuden saajaa vastaan – Vakuuden täytäntöönpanoon oikeuttavan tapahtuman toteutuminen – Rahoitusvakuuden sisällyttäminen konkurssipesään – Velvollisuus suorittaa saatavat ensisijaisesti rahoitusvakuudesta

I. Johdanto

1. Unionin tuomioistuinta pyydetään nyt toista kertaa lausumaan ennakkoratkaisun muodossa direktiivin 2002/47/EY [2] säännösten tulkinnasta.

2. Ensimmäisessä asiassa, joka johti tuomioon Private Equity Insurance Group, [3] unionin tuomioistuinta pyydettiin selventämään vakuuden saajan oikeuksia silloin, kun vakuuden antaja on maksukyvytön. Käsiteltävässä asiassa on ratkaistava direktiivin 2002/47 tulkintaan liittyviä kysymyksiä tilanteessa, jossa vakuuden saajaa vastaan on aloitettu maksukyvyttömyysmenettely.

3. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pyrkii tarkemmin sanoen saamaan kahdella ensimmäisellä ennakkoratkaisukysymyksellään selvyyden siihen, vaaditaanko direktiivissä 2002/47, että vakuuden saajan on voitava realisoida tai realisoitava rahoitusvakuus siitä huolimatta, että tätä vastaan on aloitettu maksukyvyttömyysmenettely. Sama tuomioistuin tiedustelee kolmannella kysymyksellään mahdollisuutta kohdella vakuuden antajaa eri tavoin kuin muita maksukyvyttömyysmenettelyssä mukana olevia velkojia, jotta vakuuden antaja voisi tosiasiallisesti saada takaisin vakuuden, jota vakuuden saaja ei ole realisoinut.

1 Alkuperäinen kieli: ranska

2 Rahoitusvakuusjärjestelyistä 6.6.2002 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EYVL 2002, L 168, s. 43).

3 Ks. tuomio 10.11.2016, Private Equity Insurance Group (C-156/15, EU:C:2016:851).

II. Asiaa koskevat oikeussäännöt

A. Unionin oikeus

4. Direktiivin 2002/47 2 artiklan 1 kohdan c alakohdassa täsmennetään, että ”panttioikeuteen perustuvalla rahoitusvakuusjärjestelyllä” tarkoitetaan järjestelyä, jossa vakuuden antaja antaa rahoitusvakuuden pantin muodossa vakuuden saajalle tai tämän hyväksi ja jossa rahoitusvakuuden täysi tai osittainen omistusoikeus tai muuten täysi oikeus rahoitusvakuuteen säilyy vakuuden antajalla, kun vakuusoikeus perustetaan.

5. Direktiivin 2002/47 4 artiklan, jonka otsikkona on ”Rahoitusvakuusjärjestelyjen täytäntöönpano”, 1 ja 5 kohdassa säädetään seuraavaa:

”1. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että täytäntöönpanoon oikeuttavan tapahtuman toteutuessa vakuuden saajan on voitava realisoida seuraavin tavoin kaikki panttioikeuteen perustuvassa rahoitusvakuusjärjestelyssä ja sen ehtojen mukaisesti annetut rahoitusvakuudet:

a) rahoitusvälineet myymällä tai omaksiottamalla ne ja kuittaamalla niiden arvo asiaankuuluvia rahoitusvelvoitteita vastaan tai käyttämällä se niiden suorittamiseen;

b) raha kuittaamalla määrä asiaankuuluvia rahoitusvelvoitteita vastaan tai käyttämällä se niiden suorittamiseen.

– –

5. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että rahoitusvakuusjärjestely voi tulla voimaan ehtojensa mukaisesti vakuuden antajaa tai vakuuden saajaa koskevan likvidaatiomenettelyn tai koskevien tervehdyttämistoimenpiteiden aloittamisesta tai jatkamisesta riippumatta.”

B. Liettuan oikeus

6. Liettuan lainsäätäjä on direktiivin 2002/47 2 artiklan 1 kohdan c alakohdan täytäntöönpanon yhteydessä itse asiassa viitannut ”rahoitusvakuutusjärjestelyyn, jossa omistusoikeutta ei siirretä”, sen sijaan että se olisi viitannut ”panttioikeuteen perustuvaan rahoitusvakuusjärjestelyyn”. Rahoitusvakuusjärjestelyistä annetun Liettuan lain (Lietuvos Respublikos finansinio užtikrinimo susitarimų įstatymas) 2 §:n 8 momentissa täsmennetään seuraavaa:

”’Rahoitusvakuusjärjestelyllä, jossa omistusoikeutta ei siirretä’ tarkoitetaan sopimusta, jossa vakuuden antaja antaa vakuuden saajalle tai tämän hyväksi rahoitusvakuuden, jolla varmistetaan rahoitusvakuusjärjestelyn piiriin kuuluvien rahoitusvelvoitteiden täyttäminen, mutta jossa rahoitusvakuuden täysi tai osittainen omistusoikeus säilyy vakuuden antajalla.”

7. Rahoitusvakuusjärjestelyistä annetun Liettuan lain 9 §:n 3 ja 8 momentissa säädetään seuraavaa:

”3. Jos rahoitusvelvoitteen täytäntöönpanoon oikeuttava tapahtuma tapahtuu, vakuuden saajalla on oikeus yksipuolisesti realisoida rahoitusvakuusjärjestelyn, jossa omistusoikeutta ei siirretä, mukaisesti annettu rahoitusvakuus yhdellä jäljempänä kuvatuista tavoista ja mainitun sopimuksen ehtojen mukaisesti:

– –

8. Rahoitusvakuusjärjestely tulee voimaan siinä vahvistettujen määräpäivien mukaisesti vakuuden antajaa tai vakuuden saajaa koskevasta likvidaatiomenettelystä tai niitä koskevien tervehdyttämistoimenpiteiden soveltamisesta riippumatta.”

III. Pääasian tausta

8. UAB aviacijos kompanija (jäljempänä Aviabaltika) ja AB Ūkio bankas -niminen pankki (jäljempänä Ūkio bankas) tekivät vuosina 2011 ja 2012 kaksi rahoitusvakuussopimusta, joiden perusteella Aviabaltikan sopimuspuolille myönnettiin vakuuksia (jäljempänä vuosien 2011 ja 2012 sopimukset). Aviabaltika antoi velvoitteidensa vakuudeksi Ūkio bankasissa avaamansa tilin varat.

9. Ūkio bankas ja Commerzbank AG -yhtiö tekivät edellä mainittujen sopimusten perusteella vastatakaussopimuksia, joiden nojalla Commerzbank myönsi takauksia State Bank of Indialle. Tämä puolestaan myönsi takauksia takauksien edunsaajille eli Aviabaltikan sopimuspuolille.

10. Toukokuussa 2013 Ūkio bankasia vastaan aloitettiin maksukyvyttömyysmenettely.

11. Aviabaltika ei ole täyttänyt sopimusvelvoitteitaan niihin sopimuspuoliin nähden, joiden eduksi takaukset oli myönnetty vuosien 2011 ja 2012 sopimusten nojalla.

12. Commerzbank täytti vuonna 2014 yhden sopimuspuolen pyynnöstä vastatakaussopimukseen perustuvat velvoitteensa. Tämän jälkeen Commerzbank veloitti osan niistä varoista, jotka Ūkio bankas oli tallettanut tilille vastatakuiden kattamiseksi.

13. Tällä välin Kauno apygardos teismas (Kaunasin alueellinen tuomioistuin, Liettua) hyväksyi Ūkio bankasin pesään kuuluvaksi velaksi saatavan, joka Aviabaltikalla oli tältä pankilta ja joka perustui rahoitusvakuusjärjestelyn mukaiseen vakuutena olevien varojen antamiseen.

14. Suoritettuaan velvoitteensa Commerzbankia kohtaan Ūkio bankas pidätti osan siitä summasta, jonka Commerzbank oli veloittanut Aviabaltikan nimissä avatun tilin varoista. Nämä varat muodostuvat talletussuojasta annetun Liettuan lain säännösten mukaisesti maksetusta korvauksesta. Käsiteltävässä asiassa Ūkio bankas vaatii Aviabaltikaa palauttamaan sille korkoineen vuosien 2011 ja 2012 sopimusten nojalla maksettavaksi kuuluvan jäljellä olevan osuuden.

15. Aviabaltika väittää tässä oikeusriidassa, että Ūkio bankasin olisi pitänyt periä saatavansa vakuuden kattamiseksi avatulla tilillä olevista varoista. Aviabaltika katsoo lisäksi, ettei sillä ole mahdollisuutta saada takaisin rahoitusvakuutta, jota Ūkio bankas ei ole realisoinut tätä pankkia vastaan aloitetun maksukyvyttömyysmenettelyn yhteydessä. Aviabaltika väittääkin, että jos kansalliset tuomioistuimet hyväksyvät Ūkio bankasin vaatimuksen, käytännössä tämä tarkoittaisi sitä, että nämä tuomioistuimet määräisivät Aviabaltikan maksamaan toistamiseen pankille kyseisiä varoja vastaavan rahamäärän.

16. Ūkio bankas sitä vastoin tuo esiin, että maksukyvyttömyysmenettelyn aloittamisen jälkeen sitä oli kielletty täyttämästä rahoitusvelvoitetta, jota se ei mahdollisesti ollut täyttänyt ennen mainitun menettelyn aloittamista. Ūkio bankas toteaa lisäksi, että Aviabaltikan nimissä avatulla tilillä olevat vakuuden kattamiseen tarkoitetut varat kuuluivat maksukyvyttömyysmenettelyn aloittamisesta alkaen sen konkurssipesään ja ettei se siten voinut enää käyttää niitä saataviensa perimiseen.

17. Kauno apygardos teismas hyväksyi 14.12.2015 antamallaan tuomiolla kokonaisuudessaan vuosien 2011 ja 2012 sopimuksia koskevat Ūkio bankasin vaatimukset.

18. Lietuvos apeliacinis teismas (ylioikeus, Liettua) vahvisti 31.5.2016 antamallaan tuomiolla 14.12.2015 annetun tuomion.

19. Aviabaltika teki kassaatiovalituksen Lietuvos Aukščiausiasis Teismasiin (Liettuan ylin tuomioistuin).

IV. Menettely ja ennakkoratkaisukysymykset

20. Tässä tilanteessa Lietuvos Aukščiausiasis Teismas on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Onko direktiivin 2002/47 4 artiklan 5 kohtaa tulkittava siten, että siinä asetetaan jäsenvaltioille velvoite antaa oikeussääntöjä, joissa säädetään, ettei rahoitusvakuus sisälly vakuuden saajan (likvidaatiomenettelyssä oleva pankki) konkurssipesään? Toisin sanoen, onko jäsenvaltioilla velvollisuus antaa oikeussääntöjä, joissa edellytetään, että vakuuden saajalla (pankki) olisi tosiasiallisesti oltava mahdollisuus saatavansa, jonka vakuutena on rahoitusvakuus (pankkitilillä olevat rahat ja niitä koskeva saamisoikeus), täyttämiseen siitä huolimatta, että rahoitusvakuuden täytäntöönpanoon oikeuttava tapahtuma tapahtui vakuuden saajan (pankki) likvidaatiomenettelyn alkamisen jälkeen?

2) Olisiko direktiivin 2002/47 4 artiklan 1 ja 5 kohtaa tulkittava systemaattisesti siten, että niissä annetaan vakuuden antajalle oikeus vaatia, että vakuuden saajan (pankki) olisi käytettävä ensisijaisesti rahoitusvakuutta (pankkitilillä olevat rahat ja niitä koskeva saamisoikeus) saamisensa, jonka vakuutena on rahoitusvakuus, täyttämiseen, ja näin ollen siten, että niissä asetetaan rahoitusvakuuden saajalle vastaava velvoite periä saamisensa sen likvidaatiomenettelyn alkamisesta huolimatta?

3) Jos toiseen kysymykseen vastataan kieltävästi ja jos vakuuden antaja täyttää vakuuden saajan saamisen, jonka vakuutena on rahoitusvakuus, käyttämällä muita varojaan, olisiko direktiivin 2002/47 säännöksiä ja erityisesti sen 4 ja 8 artiklaa tulkittava siten, että vakuuden antajaan pitäisi soveltaa poikkeusta vakuuden saajan (pankki) velkojien yhdenvertaiseen kohteluun likvidaatiomenettelyssä ja että vakuuden antajalle olisi rahoitusvakuuden takaisin saamiseksi annettava etusija muihin velkojiin nähden likvidaatiomenettelyssä?”

21. Kirjallisia huomautuksia ovat jättäneet Aviabaltika, Ūkio bankas, Liettuan hallitus sekä Euroopan komissio, jotka myös osallistuivat asianosaisten kuulemiseksi 18.1.2018 pidettyyn istuntoon.

V. Asian arviointi

A. Ensimmäinen ennakkoratkaisukysymys

22. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pyrkii saamaan ensimmäisellä ennakkoratkaisukysymyksellään selvyyden siihen, velvoitetaanko direktiivin 2002/47 4 artiklan 5 kohdassa jäsenvaltiot varmistamaan, että vakuuden saajan on voitava panna täytäntöön panttioikeuteen perustuva rahoitusvakuusjärjestely voidakseen periä saatavansa vakuuden antajalta, kun vakuuden täytäntöönpanoon oikeuttava tapahtuma on tapahtunut vakuuden saajaa koskevan maksukyvyttömyysmenettelyn aloittamisen jälkeen. Jos vastaus on myöntävä, sama tuomioistuin hakee selvyyttä siihen, määritetäänkö direktiivissä 2002/47 tapa, jolla mahdollisuus panna rahoitusvakuusjärjestely täytäntöön on varmistettava tilanteessa, jossa vakuuden saaja on maksukyvytön.

23. Vaikka ensimmäisen ennakkoratkaisukysymyksen sanamuodosta käy ilmi, että ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mielestä nämä kaksi kysymystä ovat identtisiä, on syytä huomata, että kysymys velvollisuudesta varmistaa, että vakuuden saajan on voitava panna rahoitusvakuus täytäntöön maksukyvyttömyystapauksessa, on kysymys, joka on ratkaistava ennen sen määrittämistä, kuinka tämä mahdollisuus on varmistettava.

24. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee tosin ensimmäisessä ennakkoratkaisukysymyksessään, asetetaanko direktiivissä 2002/47 yhdenvertaiseen asemaan vakuuden antajan ja vakuuden saajan oikeuksien suojelu tilanteessa, jossa toinen sopimuspuoli on maksukyvytön. Sama tuomioistuin näyttää kuitenkin pyrkivän samalla kysymyksellä selvittämään lähinnä, voiko vakuuden saaja realisoida rahoitusvakuuden tilanteessa, jossa saaja on maksukyvyttömyysmenettelyn kohteena.

25. Kysymykseen vastaamiseksi käsittelen ensiksi jäsenvaltioiden velvollisuutta varmistaa, että vakuuden saajan on voitava panna rahoitusvakuus täytäntöön, jos vakuuden saaja on todettu maksukyvyttömäksi. Tämän jälkeen aion tarkastella direktiiviä 2002/47 selvittääkseni, määritetäänkö siinä tapa, jolla mahdollisuus panna rahoitusvakuus täytäntöön on varmistettava.

1. Alustavia huomioita

26. Ennakkoratkaisupyynnöstä käy ilmi, ettei ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin ole vielä ratkaissut oikeuskäytännössään – käsiteltävässä asiassa esitettyä – kysymystä rahoitusvakuusjärjestelyn täytäntöönpanosta tilanteessa, jossa rahoitusvakuuden täytäntöönpanoon oikeuttava tapahtuma toteutuu vakuuden saajaa koskevan maksukyvyttömyysmenettelyn aloittamisen jälkeen. Mainittu tuomioistuin on sitä vastoin käsitellyt vastaavanlaista problematiikkaa asioissa, joissa oli kyse rahoitusvakuuden palauttamisesta ja joissa palauttamista vaadittiin vasta vakuuden saajaa koskevan likvidaatiomenettelyn aloittamisen jälkeen, vaikka rahoitusvakuuden täytäntöönpanoon oikeuttava tapahtuma ei ollut toteutunut.

27. Liettuan oikeuskäytännön mukaan varojen siirto pankkitilille johtaa näiden varojen omistusoikeuden menettämiseen ja siirretyn määrän palauttamisvaateen saamiseen pankilta. Saman oikeuskäytännön mukaan on lisäksi niin, että panttioikeuteen perustuvan rahoitusvakuussopimuksen tekeminen ja pankkitilillä vakuutena olevien varojen luovuttaminen merkitsevät, että vakuutena annetaan näiden varojen palauttamisesta syntyvät saatavat.

28. Kansallisissa maksukyvyttömyyssäännöksissä toisaalta kielletään täyttämästä velvollisuuksia, joita ei ole vielä pantu täytäntöön maksukyvyttömyysmenettelyn aloittamishetkellä.

29. Vaikka rahoitusvakuutta koskevissa kansallisissa säännöksissä säädetään, ettei maksukyvyttömyysmenettelyn aloittaminen rajoita vakuuden saajan oikeuksia, niissä ei kuitenkaan anneta samanlaista suojaa vakuuden antajalle.

30. Asiaa koskevassa kansallisessa lainsäädännössä ei näet myönnetä vakuuden antajalle oikeutta saada takaisin – ainakaan maksukyvyttömyysmenettelyn ulkopuolella – rahoitusvakuutta sen jälkeen, kun vakuuden saajaa vastaan on aloitettu maksukyvyttömyysmenettely.

31. Tässä asiayhteydessä ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa, että sitä askarruttavat kysymykset juontuvat siitä, ettei direktiivissä 2002/47 määritellä selkeästi vakuuden antajan oikeuksien laajuutta tilanteessa, jossa vakuuden saajaa vastaan on aloitettu likvidaatiomenettely. Se katsoo kuitenkin, että unionin tuomioistuin on tulkinnut tuomiossa Private Equity Insurance Group [4] direktiiviä 2002/47 siten, että se on asiallisesti esteenä sille, että maksukyvyttömyysmenettely vaikuttaa rahoitusvakuusjärjestelyihin.

32. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii näin ollen panttioikeuteen perustuvan rahoitusvakuusjärjestelmän ja kansallisten maksukyvyttömyyssäännösten nivoutumista toisiinsa pääasian kaltaisissa olosuhteissa.

4 Tuomio 10.11.2016, Private Equity Insurance Group (C-156/15, EU:C:2016:851).

2. Säädetäänkö direktiivissä 2002/47 jäsenvaltioiden velvollisuudesta varmistaa, että vakuuden saajan on voitava panna rahoitusvakuus täytäntöön tilanteessa, jossa tämä on maksukyvytön?

a) Osapuolten kannat

33. Ūkio bankas ei katso aiheelliseksi vastata ensimmäisen ennakkoratkaisukysymyksen siihen osaan, joka koskee vakuuden saajan oikeutta hoitaa saatavansa perintä rahoitusvakuudella käsiteltävän asian kaltaisissa olosuhteissa. Pankin mukaan ensimmäisen ennakkoratkaisukysymyksen kyseinen osa koskee erityistä tilannetta, jossa velallinen – pankkitilin olemassaolosta aiheutuvassa oikeudellisessa suhteessa (pankki) – on sama kuin vakuuden saaja – rahoitusvakuuden antamiseen perustuvassa oikeudellisessa suhteessa. Pankkien ja pankkitilinhaltijoiden väliset oikeudelliset suhteet eivät kuitenkaan tämän pankin mukaan kuulu direktiivin 2002/47 alaan vaan yksistään kansallisen oikeuden alaan.

34. Liettuan hallitus puolestaan katsoo, että direktiivin 2002/47 4 artiklan 5 kohdassa jäsenvaltioita ei velvoiteta varmistamaan, että vakuuden saajan olisi voitava periä saatavansa rahoitusvakuudesta vakuuden saajaa koskevan maksukyvyttömyysmenettelyn aloittamisen jälkeen. Mainitun hallituksen mukaan direktiivin 2002/47 4 ja 8 artiklassa säädetään vakuuden saajan suojasta tilanteessa, jossa vakuuden antajaa vastaan on aloitettu maksukyvyttömyysmenettely. Tämä pitää sen mukaan paikkansa etenkin siksi, että direktiivissä 2002/47 säännellään vain hyvin vähän vakuuden antajan oikeuksia.

35. Komission mielestä taas direktiivin 2002/47 4 artiklan 5 kohdalla pyritään suojaamaan molempia rahoitusvakuusjärjestelyn osapuolia maksukyvyttömyysmenettelyjen vaikutuksilta.

36. Aviabaltika katsoo, että direktiivin 2002/47 4 artiklan 5 kohdassa vakuuden saajalle annetaan selkeästi ja yksiselitteisesti oikeus realisoida rahoitusvakuus sitä vastaan aloitetusta maksukyvyttömyysmenettelystä huolimatta, kun vakuuden realisointiin oikeuttava tapahtuma on tapahtunut tuon menettelyn aloittamisen jälkeen.

b) Direktiivin 2002/47 4 artiklan 5 kohdan tulkinta

37. Direktiivin 2002/47 4 artiklan 5 kohdan mukaan ”jäsenvaltioiden on varmistettava, että rahoitusvakuusjärjestely voi tulla voimaan ehtojensa mukaisesti vakuuden antajaa tai vakuuden saajaa koskevan likvidaatiomenettelyn tai koskevien tervehdyttämistoimenpiteiden aloittamisesta tai jatkamisesta riippumatta”.

38. Direktiivin 2002/47 4 artiklan 5 kohdan sanamuoto ei käsittääkseni jätä mitään sijaa epäilylle siitä, että kyseinen säännös koskee tilanteita, joissa maksukyvyttömyysmenettely on aloitettu joko vakuuden saajaa tai vakuuden antajaa vastaan.[5] Direktiivin 4 artiklan 5 kohdan sanamuoto on siten yksiselitteinen siinä mielessä, että jäsenvaltioiden velvollisuutena on säätää oikeudellisesta kehyksestä, jolla varmistetaan, että rahoitusvakuusjärjestely on mahdollista panna täytäntöön siinä määrättyjen menettelytapojen mukaisesti vakuuden saajaa koskevan maksukyvyttömyysmenettelyn aloittamisesta riippumatta.

39. Näiden toteamusten perusteella ei kuitenkaan voida päätellä, että jäsenvaltioiden velvollisuutena on antaa säännökset siitä, että rahoitusvakuus ei kuulu vakuuden saajan konkurssipesään.

5 Ks. vastaavasti Devos, D., ”The Directive 2002/47/EC on Financial Collateral Arrangements of June 6, 2002”, De Walsche, A., Vandersanden, G., *Mélanges en hommage à Jean-Victor Louis*, osa II, Bryssel, Editions de l’Université de Bruxelles, 2003, s. 269.

3. Määritetäänkö direktiivissä 2002/47 tapa, jolla mahdollisuus panna rahoitusvakuusjärjestely täytäntöön on varmistettava tilanteessa, jossa vakuuden saaja on maksukyvyttömyysmenettelyn kohteena?

a) Osapuolten kannat

40. Liettuan hallitus katsoo, että rahoitusvakuuden jättämistä vakuuden saajan konkurssipesän ulkopuolelle ei pitäisi pitää välttämättömänä toimenpiteenä direktiivin 2002/47 saattamiseksi asianmukaisesti osaksi kansallista oikeusjärjestystä. Mainittu hallitus toteaa, että luottolaitoksessa tilirahana talletettu rahavakuus kuuluu niin ikään direktiivin 2014/49/EU[6] soveltamisalaan. Rahoitusvakuutta ei mainita direktiivissä järjestelmänä, jolle olisi annettava erityinen asema. Vakuus on suojattu talletuksena, ja kaikkien muiden talletusten tavoin se kuuluu konkurssissa olevan luottolaitoksen konkurssipesään.

41. Saman logiikan mukaan Ūkio bankas korostaa, ettei unionin oikeudessa ole yleistä periaatetta, joka edellyttäisi, että joltain muulta henkilöltä saatu omaisuus olisi pidettävä erillään muusta omaisuudesta. Jos unionin lainsäätäjä olisi tavoitellut tällaista ratkaisua, se olisi antanut asiasta tarkan ja nimenomaisen oikeussäännön. Ūkio bankas vetoaa kantansa tueksi useisiin unionin johdetun oikeuden toimiin.

42. Aviabaltika ja komissio katsovat Liettuan hallituksen ja Ūkio bankasin kantojen vastaisesti, että panttioikeuteen perustuvien vakuutena olevien varojen antaminen ei voi johtaa varojen sisällyttämiseen vakuuden saajan omaisuuteen.

43. Tarkemmin sanoen Aviabaltika riitauttaa ensimmäisen ennakkoratkaisukysymyksen perustana olevan lähtökohdan. Tässä tapauksessa rahoitusvakuutena luovutetut varat eivät näet sen mukaan kuulu vakuuden saajan omaisuuteen.

44. Komissio ottaa tähän näkökohtaan kantaa yksityiskohtaisemmin. Sen mukaan direktiivin 2002/47 yhteydessä on syytä erottaa kaksi erityyppistä rahoitusvakuusjärjestelyä eli panttioikeuteen perustuvat järjestelyt ja omistusoikeuden siirtävät vakuusjärjestelyt. Komission mukaan panttioikeuteen perustuvan rahoitusvakuusjärjestelyn mukaisesti annetun rahoitusvakuuden ei pitäisi kuulua vakuuden saajan omaisuuteen, jos tämä on selvitystilassa. Komissio toteaa, että se oli sisällyttänyt kyseiseen direktiiviluonnokseen johdanto-osan 13 perustelukappaleen, jonka toisessa virkkeessä todetaan panttioikeuteen perustuvista rahoitusvakuusjärjestelyistä, että vakuuden antaja voi säilyttää pantatun rahamäärän omistusoikeuden ja saada siten suojan vakuuden saajan konkurssin yhteydessä.[7] Vaikka direktiiviä 2002/47 koskevan luonnoksen johdanto-osan 13 perustelukappaleen sanamuotoa ei ole sisällytetty direktiiviin 2002/47, rahoitusvakuusjärjestelyjen erottamista kahdeksi ryhmäksi ei ole poistettu. Komission mielestä tulkinta, jonka mukaan vakuuden antaja menettäisi omistusoikeutensa panttioikeuteen perustuvan rahoitusvakuusjärjestelyn yhteydessä siirrettyyn tilirahaan, tekisi tyhjäksi näiden vakuusryhmien välisen jaottelun.

b) Varojen siirtoa pankkitilille ja rahoitusvakuuden antamista koskevat vaikutukset

45. Aluksi on syytä huomata, että Aviabaltika ja komissio eivät viittaa huomautuksissaan vakuuden saajan konkurssipesään kuuluvaan omaisuuteen vaan vakuuden saajan varoihin. Aviabaltika ja komissio ilmeisesti katsovat, että tässä tapauksessa kysymystä rahoitusvakuuden pitämisestä erillään konkurssipesään kuuluvasta omaisuudesta ei tarvitse esittää, koska kyse on panttioikeuteen perustuvasta rahoitusvakuudesta.

6 Talletusten vakuusjärjestelmistä 16.4.2014 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EUVL 2014, L 173, s. 149).

7 Ks. ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi rahoitusvakuusjärjestelyistä (KOM(2001) 168, 27.3.2001).

46. Oikeuskirjallisuudessa on kylläkin esitetty, että kun on kyse direktiivissä 2002/47 tarkoitetusta panttioikeuteen perustuvasta rahoitusvakuusjärjestelystä, vakuuden saajan velkojilla ei ole oikeutta vakuutena annettuihin varoihin, sillä nuo varat eivät itse asiassa kuulu vakuuden saajan omaisuuteen. [8]

47. Näyttää kuitenkin siltä, että näin ei ole käsiteltävässä asiassa. Ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee, että Liettuan lainsäädännön mukaan varojen siirto pankkitilille johtaa näiden varojen omistusoikeuden menettämiseen.

48. Liettuan hallitus on sitä paitsi vastauksena unionin tuomioistuimen istunnossa esittämään kysymykseen todennut, että kun on kyse vakuudesta, joka on maksettu tilirahan muodossa vakuuden saajana olevassa pankissa avatulle tilille, omistusoikeuden siirtävän vakuusjärjestelyn ja panttioikeuteen perustuvan rahoitusvakuusjärjestelyn välinen erottelu tehdään asianomaisen tilinhaltijan mukaan. Kun tili on avattu vakuuden antajan nimissä, kyse on panttioikeuteen perustuvasta rahoitusvakuusjärjestelystä, kun taas tapauksessa, jossa tilinhaltijana on vakuuden saaja, kyse on omistusoikeuden siirtävästä vakuusjärjestelystä.

49. Syy siihen, miksi ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii rahoitusvakuuden pitämistä erillään vakuuden saajan konkurssipesään kuuluvasta omaisuudesta, on käsiteltävässä asiassa mielestäni ilmeisesti se, että – kansallisen tuomioistuimen Liettuan lainsäädännöstä tekemän tulkinnan mukaan – varojen siirto pankkitilille johtaa (tilinhaltijasta riippumatta) varojen luovuttamiseen pankille. [9]

50. Tässä yhteydessä on syytä huomauttaa, että ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen näkemys rahoitusvakuuden kohteen määrittämisestä ei ole selkeä.

51. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin mainitsee yhtäältä kahdessa ensimmäisessä ennakkoratkaisukysymyksessään rahoitusvakuuteen viitatessaan pankkitilillä olevat varat ja niitä koskevan saamisoikeuden. Toisaalta sama tuomioistuin toteaa pyynnössään, että käsiteltävässä asiassa on katsottava, että rahoitusvakuus muodostuu saamisoikeudesta Aviabaltikan nimissä Ūkio bankasissa avatulla pankkitilillä oleviin varoihin.

52. Joka tapauksessa minusta näyttää siltä, että ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan mainittujen varojen palauttamisesta muodostuva saatava kuuluu niin ikään vakuuden saajan konkurssipesään. Tästä syystä kansallinen tuomioistuin pohtii kahdessa ensimmäisessä ennakkoratkaisukysymyksessään varojen ja saatavan pitämistä erillään vakuuden saajan konkurssipesään kuuluvasta omaisuudesta.

c) Rahoitusvakuuden toimeenpanomahdollisuuden turvaaminen

53. Aviabaltika ja komissio katsovat, että – kun on kyse panttioikeuteen perustuvasta rahoitusvakuudesta – direktiivissä 2002/47 jäsenvaltiot velvoitetaan varmistamaan, ettei rahoitusvakuus kuulu vakuuden saajan varoihin. Rahoitusvakuus ei siten voi kuulua vakuuden saajan konkurssipesään.

54. Ainoa direktiivin 2002/47 4 artiklan 5 kohdan mukainen ratkaisu olisi siten se, että rahoitusvakuuden kohde pidetään erillään siinä yhteydessä, kun vakuus annetaan.

55. En kuitenkaan ole vakuuttunut näin ehdottomasta lähestymistavasta. On syytä muistuttaa, että SEUT 288 artiklan mukaan direktiivi, myös direktiivi 2002/47, velvoittaa jäsenvaltioita saavutettavaan tulokseen nähden mutta jättää kansallisten viranomaisten valittavaksi muodon ja keinot.

8 Ks. T'Kint ja F., Derijcke, W., *La Directive 2002/47/CE concernant les contrats de garantie financière au regard des principes généraux du droit des sûretés*, Euredia, 2003, Osa 1, s. 55.

9 Ks. lisäksi tämän ratkaisuehdotuksen 27–30 kohtaan sisältyvä kansallista oikeuskäytäntöä koskeva yhteenveto.

56. Tässä yhteydessä on syytä panna merkille, että maksukyvyttömyyttä koskevat jäsenvaltioiden oikeusjärjestelmät ovat hyvin erilaisia. Tämä pätee myös kansallisiin säännöksiin, jotka koskevat sitä, mitä vaikutuksia rahoitusvakuuden kohteen antamisella vakuuden saajalle on.

57. Juuri tästä syystä lainsäätäjä oli päättänyt, ettei se anna säädöstä rahoitusvakuudesta unionin yhtenäisenä välineenä. Lainsäätäjän tarkoituksena oli ennemminkin ottaa käyttöön rahoitusvakuusjärjestelmä, josta aiheutuisi mahdollisimman vähän häiriötä jäsenvaltioiden tällä hetkellä voimassa olevalle lainsäädännölle. [10]

58. Tämä oli mielestäni syy myös siihen, että direktiivin 2002/47 4 artiklan 5 kohdassa jäsenvaltiot velvoitetaan varmistamaan, että rahoitusvakuusjärjestely voi tulla voimaan muun muassa vakuuden saajaa koskevan maksukyvyttömyysmenettelyn aloittamisesta ”riippumatta”. Direktiivin 2002/47 johdanto-osan 12 perustelukappaleen toisen virkkeen, joka vastaa saman direktiivin 4 artiklan 5 kohtaa, sanamuotoa käyttääkseni kyse on rahoitusvakuusjärjestelyjen ”suojaamisesta” eräiltä maksukyvyttömyyslainsäädännön säännöksiltä. Tätä lähestymistapaa vahvistavat myös direktiiviluonnoksen 2002/47 perustelut, joiden mukaan direktiivillä pyritään tarjoamaan vakuusjärjestelylle rajoitettu suoja eräitä maksukyvyttömyyslain säännöksiä vastaan, erityisesti niitä, jotka estäisivät vakuuden tehokkaan realisoimisen. [11]

59. Huomautan tältä osin, ettei direktiivissä 2002/47 määritetä tapaa, jolla rahoitusvakuus on ”suojattava” kansallisilta maksukyvyttömyyssäännöksiltä. Toisin kuin muissa Ūkio bankasin mainitsemissa unionin johdetun oikeuden toimissa, [12] direktiivissä 2002/47 ei vaadita rahoitusvakuuden pitämistä erillään muista varoista siinä yhteydessä, kun se annetaan. Rahoitusvakuuden erottaminen vakuuden saajan varoista ei siten mielestäni ole direktiivissä 2002/47 edellytetty ainoa ratkaisu.

60. Jäsenvaltiot voivat mielestäni omaksua muunlaisiakin ratkaisuja direktiivin 2002/47 täytäntöönpanon yhteydessä suojatakseen rahoitusvakuuden kansallisilta maksukyvyttömyyssäännöksiltä siten, ettei maksukyvyttömyysmenettelyn aloittaminen vakuuden saajaa vastaan voisi vaikuttaa rahoitusvakuusjärjestelyn toimeenpanoon.

61. Jäsenvaltiot voisivat muun muassa muuttaa säännöksiä, joissa vahvistetaan vakuuden saajan käytössä olevan rahoitusvakuuden vaikutuksia niin, että vakuus ei sisältyisi vakuuden saajan varoihin siinä yhteydessä, kun se annetaan. Jäsenvaltioilla voisi olla myös mahdollisuus muuttaa niitä kansallisia maksukyvyttömyyssäännöksiä, joissa varat osoitetaan konkurssipesän omaisuuteen kuuluviksi. Suoralta kädeltä ei voida sulkea pois myöskään ratkaisua, jonka mukaan rahoitusvakuus kuuluisi konkurssipesään mutta vakuuden saaja säilyttäisi oikeuden vakuuden realisointiin maksukyvyttömyysmenettelystä huolimatta.

62. Edellä esitetyn argumentaation perusteella ehdotan, että unionin tuomioistuin vastaisi ensimmäiseen ennakkoratkaisukysymykseen siten, että direktiivin 2002/47 4 artiklan 5 kohtaa on tulkittava siten, että jäsenvaltioiden velvollisuutena on antaa säännökset, joilla mahdollistetaan, että vakuuden saaja voi periä saatavansa panttioikeuteen perustuvan rahoitusvakuusjärjestelyn mukaisesti annetusta rahoitusvakuudesta, vaikka rahoitusvakuuden täytäntöönpanoon oikeuttava tapahtuma on

10 Ks. vastaavasti rahoitusvakuusjärjestelyjä koskeva ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi (KOM(2001) 168, 27.3.2001 (jäljempänä direktiiviluonnoksen perustelut), 2.3. kohta).

11 Ks. direktiiviluonnoksen perustelujen 2.1. kohta.

12 Ks. erityisesti OTC-johdannaisista, keskusvastapuolista ja kauppatietorekistereistä 4.7.2012 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 648/2012 (EUVL 2012, L 201, s. 1) 39 artikla ja 48 artiklan 7 kohta. Ks. lisäksi maksupalveluista sisämarkkinoilla, direktiivien 2002/65/EY, 2009/110/EY ja 2013/36/EU ja asetuksen (EU) N:o 1093/2010 muuttamisesta sekä direktiivin 2007/64/EY kumoamisesta 25.11.2015 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2015/2366 (EUVL 2015, L 337, s. 35) 10 artikla. Direktiivin 2015/2366 10 artiklassa säädetään keinoista, joilla voidaan täyttää varojen suojaamista koskevat vaatimukset. Jäsenvaltiot voivat joko pitää varat erillään muista varoista (10 artiklan 1 kohdan a alakohta) tai vaatia niiden vakuuttamista (10 artiklan 1 kohdan b alakohta).

tapahtunut vakuuden saajaa koskevan maksukyvyttömyysmenettelyn aloittamisen jälkeen. Jäsenvaltioiden tehtävänä on vahvistaa tapa, jolla mahdollisuus panna panttioikeuteen perustuva rahoitusvakuusjärjestely täytäntöön on varmistettava tilanteessa, jossa vakuuden saaja on maksukyvyttömyysmenettelyn kohteena.

B. Toinen ennakkoratkaisukysymys

63. Toisella ennakkoratkaisukysymyksellään ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pyrkii selvittämään, annetaanko direktiivissä 2002/47 vakuuden antajalle oikeus vaatia, että vakuuden saajan on vakuusvelan perimiseksi käytettävä ensisijaisesti rahoitusvakuutta, ja asetetaanko siinä vakuuden saajalle vastaava velvoite periä saatavansa tuosta vakuudesta.

1. Asianosaisten kannat

64. Ūkio bankas toteaa ensiksi, ettei pankilla ole konkurssitilanteessa mahdollisuutta periä saataviaan rahoitusvakuudesta, kun vakuus muodostuu vakuuden antajan kyseisessä pankissa avaamalla tilillä olevista varoista.

65. Ūkio bankas toteaa toiseksi, että direktiivissä 2002/47 vakuuden saajalle annetaan oikeus valita tapa, jolla se perii saatavansa vakuuden antajalta. Tuon direktiivin 4 artiklan 1 ja 5 kohta sekä 2 artiklan 1 kohdan l alakohta koskevat sen mukaan mahdollisuutta realisoida rahoitusvakuus. Direktiivin 2002/47 4 artiklan 1 ja 5 kohdassa käytetään tähän viittaavia ilmaisuja, kuten ”vakuuden saajan *on voitava* realisoida seuraavin tavoin kaikki rahoitusvakuudet”, sekä ”rahoitusvakuusjärjestely *voi* tulla voimaan ehtojensa mukaisesti”.[13] Direktiivin 2002/47 2 artiklan 1 kohdan l alakohdassa puolestaan säädetään, että täytäntöönpanoon oikeuttavan tapahtuman tapahduttua ”vakuuden saajalla *on* rahoitusvakuusjärjestelyn tai lain nojalla *oikeus* muuttaa rahoitusvakuus rahaksi tai ottaa se omaisuudekseen tai sulkeutuvaa nettoutusta koskeva lauseke tulee sovellettavaksi”.[14]

66. Liettuan hallitus katsoo samansuuntaisesti muun muassa, että jäsenvaltiot ovat direktiivin 2002/47 4 artiklan 1 kohdan nojalla velvollisia varmistamaan, että vakuuden saaja voi käyttää mainitussa säännöksessä säädettyjä vakuuden realisointitapoja.

67. Aviabaltika puolestaan väitti istunnossa, että ilmaisut, joihin Ūkio bankas ja Liettuan hallitus ovat vedonneet, merkitsevät, että vakuuden saaja voi halutessaan päättää siitä, periikö se saatavansa vakuuden antajalta.

68. Aviabaltikan mukaan on lisäksi niin, että direktiivin 2002/47 4 artiklan 1 ja 5 kohdassa ei nimenomaisesti säännellä kysymystä vakuuden saajan velvollisuudesta periä saatavansa ensisijaisesti vakuudesta. Tällaisen velvollisuuden olemassaolo ja laajuus olisi näet osoitettava osapuolten välillä tehdyn sopimuksen nojalla, kun otetaan huomioon sopimukseen sovellettavat kansallisen oikeuden säännökset sekä direktiivin 2002/47 tavoitteet. Aviabaltika katsoo tästä lähtöoletuksesta käsin, että olettama, jonka mukaan annettu vakuus on realisoitava ensisijaisesti, on sopimuksen implisiittinen lauseke.

69. Komissio katsoo saman logiikan mukaisesti, että direktiivin 2002/47 4 artiklan 1 ja 5 kohtaa on tulkittava siten, että siinä vakuuden antajalle annetaan oikeus vaatia, että vakuuden saajan on hoidettava saatavansa perintä ensisijaisesti sopimuksen mukaisella vakuudella, ellei sopimuksessa muuta määrätä.

13 Kursivointi tässä.

14 Kursivointi tässä.

2. Rahoitusvakuuden realisointitavat

70. Lingvistiseltä näkökannalta on selvää, että direktiivin 2002/47 2 artiklan 1 kohdan l alakohdassa ja 4 artiklan 1 ja 5 kohdassa tarkoitetaan ennemminkin mahdollisuutta kuin velvollisuutta realisoida rahoitusvakuus.

71. On kuitenkin syytä ottaa huomioon, että vakuuden saajalla on mainitun direktiivin 2 artiklan 1 kohdan l kohdassa tarkoitetulla tavalla oikeus realisoida rahoitusvakuus, kun sen ”täytäntöönpanoon oikeuttava tapahtuma” tapahtuu. Kyse ei ole varmasta tapahtumasta vaan mahdollisesta tilanteesta. Näin ollen se, että täytäntöönpanoon oikeuttava tapahtuma on epävarma, voi olla selityksenä sille, että direktiivin 2002/47 4 artiklan 5 kohta koskee mahdollisuutta, jonka mukaan rahoitusvakuusjärjestely voi tulla voimaan maksukyvyttömyysmenettelyn aloittamisesta riippumatta.

72. Direktiivin 2002/47 4 artiklan 1 kohtaan sisältyvän ilmauksen ”vakuuden saajan *on voitava* realisoida [rahoitusvakuus]” sekä saman direktiivin 2 artiklan 1 kohdan l alakohtaan sisältyvän ilmauksen ”vakuuden saajalla on – – oikeus muuttaa rahoitusvakuus rahaksi” käytöstä huomauttaisin, että näissä säännöksissä säädetään useista rahoitusvakuuden realisointitavoista. Tämä voisi olla selityksenä sille, että kyse ei ole velvollisuudesta vaan mahdollisuudesta käyttää yhtä näistä tavoista.

73. Niiden ilmausten tulkinta, jotka sisältyvät edellä mainittuihin säännöksiin ja joissa viitataan rahoitusvakuuden realisointimahdollisuuteen – etenkin 4 artiklan 1 ja 5 kohtaan sisältyvien ilmausten – tulkinta ei nähtävästi mahdollista yksiselitteistä vastausta toiseen ennakkoratkaisukysymykseen.

74. On kuitenkin syytä huomata, että direktiivin 2002/47 4 artiklan 1 ja 5 kohdassa viitataan sopimusehtoihin rahoitusvakuuden realisointitapojen määrittelemiseksi. Useissa direktiivin 2002/47 säännöksissä, kuten 4 artiklan 5 kohdassa, myös annetaan tietty arvo rahoitusvakuusjärjestelyn ”ehdoille”[15] tai vastaaville.[16] Näillä säännöksillä pyritään varmistamaan, että rahoitusvakuusjärjestely pannaan täytäntöön osapuolten alkuperäisten sopimusjärjestelyjen mukaisesti mistä tahansa ulkoisista olosuhteista, kuten maksukyvyttömyysmenettelyn aloittamisesta, riippumatta.

75. Edellä esitetystä seuraa, että rahoitusvakuussopimuksen osapuolten välisillä sopimusjärjestelyillä on direktiivin 2002/47 yhteydessä erityinen asema. Voidaankin väittää, että direktiivillä pyritään ennen kaikkea kunnioittamaan aikomuksia, joita osapuolilla on ollut rahoitusvakuussopimuksen teon yhteydessä. Vastaus toiseen ennakkoratkaisukysymykseen riippuu siis pääasian osapuolten tekemän rahoitusvakuussopimuksen tulkinnasta.

76. Toisin kuin Aviabaltika ja komissio väittävät, direktiivillä 2002/47 ei mielestäni oteta käyttöön olettamaa, jonka mukaan vakuuden saajan velvollisuutena on periä saatavansa rahoitusvakuudesta, ellei rahoitusvakuussopimuksessa muuta määrätä. Tämä problematiikka on sidoksissa etenkin kansallisen lainsäätäjän omaksumiin ratkaisuihin yksityisten välillä tehtyjen sopimusten tulkinnassa.

77. Näin ollen on todettava, että direktiivin 2002/47 2 4 artiklan 1 ja 5 kohtaa on tulkittava siten, että niissä ei velvoiteta vakuuden saajaa perimään saatavansa ensisijaisesti panttivakuuteen perustuvan rahoitusvakuusjärjestelyn nojalla annetusta vakuudesta.

15 Ks. direktiivin 2002/47 5 artiklan 1 kohta.

16 Ks. direktiivin 2002/47 6 artiklan 1 kohta sekä 7 artiklan 1 kohta.

3. Ehdotetun ratkaisun vaikutukset siihen, voiko vakuuden antaja saada takaisin käyttämättä jääneen vakuuden

78. Kannatan Aviabaltikan ja komission näkemystä, jonka mukaan se, ettei vakuuden saaja ole velvollinen hoitamaan saataviensa perintää ensisijaisesti rahoitusvakuudella, voi olla esteenä sille, että vakuuden antaja voisi tosiasiallisesti saada vakuuden takaisin, jos vakuuden saaja on maksukyvytön, jolloin vakuuden antaja joutuisi käytännössä maksamaan rahoitusvakuuden määrää vastaavan rahasumman kahteen kertaan.

79. Kun kuitenkin otetaan huomioon tämän ratkaisuehdotuksen 61 kohdassa esitetyt kaksi ensimmäistä ratkaisua eli ensimmäisenä rahoitusvakuuden pitäminen erillään vakuuden saajan varoista ja toisena vakuuden pitäminen erillään vakuuden saajan konkurssipesään kuuluvasta omaisuudesta, vakuuden antajalla pitäisi olla oikeus saada rahoitusvakuus takaisin ja kokonaisuudessaan korvattuna maksukyvyttömyysmenettelyn aloittamisesta riippumatta. Nämä kaksi ratkaisua aiheuttavat todetusti pysyviä vaikutuksia, joten se, että vakuuden saajan saatavat on suoritettu, ei aiheuta riskiä siitä, että vakuuden antaja ei voisi saada takaisin käyttämättä jäänyttä vakuutta.

80. Tällainen riski on kuitenkin olemassa tämän ratkaisuehdotuksen 61 kohdassa esitetyn kolmannen ratkaisun osalta eli tilanteessa, jossa rahoitusvakuus kuuluu konkurssipesään. Tässä tapauksessa vakuuden saaja voisi periä saatavansa vakuuden antajan muista varoista, ja vakuuden antajan olisi tällöin yritettävä saada käyttämättä jäänyt vakuus takaisin maksukyvyttömyysmenettelyn puitteissa kansallisissa säännöksissä osoitetun velkojien maksunsaantijärjestyksen mukaisesti. Joissakin tapauksissa saattaisi siten olla mahdollista, ettei vakuuden antaja voi tosiasiallisesti saada takaisin rahoitusvakuutta, vaikka vakuuden saaja on perinyt saatavansa vakuuden antajan muista varoista.

81. En kuitenkaan ole varma, että tällainen ratkaisu on unionin lainsäätäjän ajamien tavoitteiden mukainen.

82. Direktiivissä 2002/47 käyttöön otettu järjestelmä edistää yleisesti ottaen – tuon direktiivin johdanto-osan kolmannen perustelukappaleen mukaan – rahoitusmarkkinoiden yhdentymistä ja kustannustehokkuutta ja unionin rahoitusjärjestelmän vakautta.

83. Direktiivissä 2002/47 käyttöön otetun rahoitusvakuusjärjestelyn ja kansallisten maksukyvyttömyyssäännösten niveltymisestä toisiinsa todetaan tuon direktiivin johdanto-osan viidennessä perustelukappaleessa, että sillä pyritään parantamaan rahoitusvakuusjärjestelyihin liittyvää oikeusvarmuutta.

84. Direktiivin 2002/47 johdanto-osan 12 perustelukappaleen toisessa virkkeessä ei toisaalta mainita vakuuden saajan tai antajan ”suojaa” vaan rahoitusvakuusjärjestelyjen ”suojaaminen” kansallisilta maksukyvyttömyyssäännöksiltä. On lisäksi syytä huomata, että direktiivin 2002/47 johdanto-osan 11 perustelukappaleessa – vaikka se koskee direktiivin soveltamisalaa – todetaan myös, että direktiivillä pyritään suojaamaan siinä säädetyt muodolliset vaatimukset täyttävät rahoitusvakuusjärjestelyt. Unionin tuomioistuin on tässä hengessä todennut tuomion Private Equity Insurance Group[17] 50 kohdassa, että direktiivillä 2002/47 käyttöön otetussa järjestelmässä annetaan etusija rahoitusvakuudelle itsessään.

85. Edellä esitettyjen huomioiden perusteella voidaan todeta, että direktiivillä 2002/47 ei pyritä varmistamaan yksinomaan mahdollisuutta realisoida rahoitusvakuus, jos yksi sopimuspuolista on maksukyvytön, vaan ottamaan käyttöön erityinen rahoitusvakuussääntely, sillä rahoitusvakuus on väline, jota luonnehtii oikeusvarmuus, jonka avulla – kuten direktiivin johdanto-osan 3 ja 17 perustelukappaleessa todetaan – voidaan edistää unionin rahoitusjärjestelmän vakautta.

17 Ks. tuomio 10.11.2016, Private Equity Insurance Group (C-156/15, EU:C:2016:851).

86. Edellä mainittu tavoite ei ole mielestäni sovitettavissa yhteen sellaiseen kansalliseen lainsäädäntöön perustuvan ratkaisun kanssa, jonka mukaan vakuuden antajan on maksettava toiseen kertaan vakuuden saajalle rahoitusvakuuden määrää vastaava rahasumma käsiteltävän asian kaltaisissa olosuhteissa.

87. Näin on etenkin siksi, että tuonkaltainen ratkaisu saattaisi joissakin tapauksissa johtaa vakuuden antajan maksukyvyttömyyteen. Direktiivin 2002/47 johdanto-osan 17 perustelukappaleesta kuitenkin ilmenee, että direktiivillä käyttöön otetun rahoitusvakuussääntelyn tarkoituksena on rajoittaa rahoitusvakuusjärjestelyn osapuolen laiminlyönnistä johtuvia seurannaisvaikutuksia.

88. Mahdollisuus periä saatava vakuuden antajan muista varoista ei siten saa estää vakuuden antajaa saamasta tosiasiallisesti takaisin rahoitusvakuutta, vaikka vakuuden saajaa vastaan olisi aloitettu maksukyvyttömyysmenettely. Päinvastaisessa tapauksessa vakuuden saaja päätyisi mieluummin järjestelmällisesti perimään saatavansa vakuuden antajan muista varoista saadakseen käytännössä rahoitusvakuuden määrän kahteen kertaan.

89. Edellä esitetyn argumentaation perusteella ehdotan, että unionin tuomioistuin vastaisi toiseen ennakkoratkaisukysymykseen siten, että direktiivin 2002/47 4 artiklan 1 ja 5 kohtaa on tulkittava siten, että niissä ei velvoiteta vakuuden saajaa perimään saatavaansa ensisijaisesti panttioikeuteen perustuvan rahoitusvakuusjärjestelyn mukaisesti annetusta vakuudesta. Tällainen velvollisuus voi kuitenkin perustua rahoitusvakuussopimuksen ehtoihin, joita tulkitaan sopimukseen sovellettavan lain säännösten valossa. Joka tapauksessa on niin, että mahdollisuus periä saatava vakuuden antajan muista varoista rahoitusvakuuden täytäntöönpanoon oikeuttavan tapahtuman jälkeen ei saa estää vakuuden antajaa saamasta tosiasiallisesti takaisin käyttämättä jäänyttä vakuutta tilanteessa, jossa vakuuden saajaa vastaan on aloitettu maksukyvyttömyysmenettely.

C. Kolmas ennakkoratkaisukysymys

1. Tutkittavaksi ottaminen

90. Kolmannella ennakkoratkaisukysymyksellään, joka esitetään, jos unionin tuomioistuin vastaa toiseen ennakkoratkaisukysymykseen kieltävästi, ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toivoo unionin tuomioistuimelta tarkennusta siihen, olisiko vakuuden antajalle annettava etusija suhteessa maksukyvyttömän vakuuden saajan muihin velkojiin, jotta vakuuden antaja voisi saada takaisin rahoitusvakuuden, kun vakuuden saaja on perinyt saatavansa vakuuden antajan muista varoista.

91. On syytä huomata, että kolmannella ennakkoratkaisukysymyksellä ei mielestäni ole mitään yhteyttä pääasian kohteen kanssa, joten sen tutkittavaksi ottaminen voidaan kyseenalaistaa.

92. Kolmas kysymys koskee Ūkio bankasia vastaan aloitetun maksumyvyttömyysmenettelyn kulkua. Muistutan, että ennakkoratkaisupyynnön mukaan Ūkio bankasia koskevan maksukyvyttömyysmenettelyn aloittanut tuomioistuin on hyväksynyt Aviabaltikan saatavan Ūkio bankasilta tämän velkana.[18]

93. Pääasiassa asianosaisina ovat Ūkio bankas ja Aviabaltika ja siinä on kyse vuosien 2011 ja 2012 sopimusten toimeenpanosta. Ennakkoratkaisupyynnöstä ei toisaalta ilmene, että Aviabaltika olisi osoittanut Ūkio bankasille vastavaatimusta. Ennakkoratkaisua pyytänyttä tuomioistuinta ei siten pyydetä käsiteltävässä asiassa ratkaisemaan kysymyksiä, jotka koskevat Aviabaltikan saatavan perintää Ūkio bankasilta maksukyvyttömyysmenettelyn yhteydessä.

18 Ks. tämän ratkaisuehdotuksen 13 kohta.

94. Kolmanteen ennakkoratkaisukysymykseen ei täten mielestäni tarvitse vastata pääasian ratkaisemiseksi.

95. Panen vielä merkille, ettei ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin vetoa yhteenkään Liettuan oikeussääntöön, joka voisi vaikuttaa vakuuden saajan velkojien maksunsaantijärjestykseen tai jolla vakuuden antajalle annettaisiin etusija. Liettuan lainsäätäjä ei siten mielestäni ole direktiivin 2002/47 täytäntöönpanon yhteydessä päättänyt suojata vakuuden antajan oikeuksia kansallisilla maksukyvyttömyyssäännöksillä, joissa osoitetaan, missä järjestyksessä maksukyvyttömän yrityksen velkojien saatavat on suoritettava.

96. Joka tapauksessa kolmas ennakkoratkaisukysymys on aiheellinen ainoastaan, jos rahoitusvakuus katsotaan kuuluvaksi vakuuden saajan konkurssipesään. Ensimmäistä ennakkoratkaisukysymystä koskevan tarkasteluni mukaan tällainen ratkaisu lähtökohtaisesti hyväksytään direktiivissä 2002/47.[19] Lisäksi ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee, että tämä on se ratkaisu, joka on otettu huomioon Liettuan oikeuskäytännössä.

97. Mitä tulee kysymykseen siitä, olisiko vakuuden antajalle annettava etusija maksukyvyttömän vakuuden saajan muihin velkojiin nähden, jotta vakuuden antaja voisi saada takaisin rahoitusvakuuden vakuuden saajan perittyä saatavansa vakuuden antajan muista varoista, vastauksestani toiseen ennakkoratkaisukysymykseen ilmenee, että mahdollisuus periä saatava vakuuden antajan muista varoista ei saa estää vakuuden antajaa saamasta tosiasiallisesti takaisin käyttämättä jäänyttä vakuutta.

98. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on kuitenkin kolmannen ennakkoratkaisukysymyksen yhteydessä epävarma mahdollisuudesta saada käyttämättä jäänyt rahoitusvakuus takaisin tilanteessa, jossa vakuuden saaja on maksukyvyttömyysmenettelyn kohteena. Mainittu tuomioistuin pyrkii tarkemmin ottaen saamaan selvyyden siihen, voiko direktiivi 2002/47 vaikuttaa niihin kansallisiin maksukyvyttömyyssäännöksiin, joissa osoitetaan, missä järjestyksessä vakuuden saajan velkojien saatavat on suoritettava. Tätä problematiikkaa ei ole ratkaistu toista ennakkoratkaisukysymystä koskevassa tarkastelussani.

99. Vaikka kolmatta ennakkoratkaisukysymystä koskevat pohdintani ovatkin hypoteettisia, olen sitä mieltä, että tämän kysymyksen tarkastelu on hyödyllinen pääasian kaikkien oikeudellisten näkökohtien esille tuomiseksi siltä osin kuin kysymys koskee jäsenvaltioiden velvollisuutta asettaa vakuuden antaja etusijalle, jotta tämä voisi saada takaisin käyttämättä jääneen vakuuden tilanteessa, jossa vakuus kuuluu vakuuden saajan konkurssipesään.

2. Direktiivin 2002/47 vaikutukset kansallisiin maksukyvyttömyyssäännöksiin

100. Ūkio bankas katsoo, että direktiivillä 2002/47 ei myönnetä vakuuden antajalle vakuuden takaisin saamiseksi minkäänlaista etusijaa vakuuden saajan muihin velkojiin nähden maksukyvyttömyysmenettelyn yhteydessä ja että asiassa on sovellettava maksukyvyttömän pankin velkojien yhdenvertaisen kohtelun periaatetta. Aviabaltika, Liettuan hallitus ja komissio puolestaan ovat sitä mieltä, että direktiivin 2002/47 säännöksillä ei säännellä sitä, missä järjestyksessä maksukyvyttömän yrityksen velkojien saatavat on suoritettava.

101. En ole kuitenkaan vakuuttunut, että velkojien maksunsaantijärjestyksen vahvistavien säännösten puuttuminen direktiivistä 2002/47 tarkoittaisi, ettei direktiivi voisi sen täytäntöönpanon yhteydessä vaikuttaa niihin kansallisiin säännöksiin, joilla säännellään, missä järjestyksessä maksukyvyttömän yrityksen velkojien saatavat on suoritettava.

19 Ks. tämän ratkaisuehdotuksen 61 kohta.

102. Jos kansallinen lainsäätäjä päättäisi sisällyttää panttioikeuteen perustuvan rahoitusvakuusjärjestelyn mukaisesti annetun rahoitusvakuuden maksukyvyttömän vakuuden saajan konkurssipesään, sen olisi vastattava valintansa seurauksista ja sisällytettävä ne kansallisiin maksukyvyttömyyssäännöksiin, myös niihin, joissa selvitetään, missä järjestyksessä maksukyvyttömän yrityksen velkojien saatavat on suoritettava.

103. Ensinnäkin huomautin asiassa Private Equity Insurance Group [20] antamani ratkaisuehdotuksen 59 kohdassa, jossa viitataan joidenkin asianosaisten argumentteihin, joissa nämä katsoivat, että rahoitusvakuudella annettu suoja vakuuden antamisen yhteydessä saattoi vaikuttaa kansallisissa maksukyvyttömyyssäännöksissä osoitettuun velkojien maksunsaantijärjestykseen, että kysymys velkojien maksunsaantijärjestyksestä maksukyvyttömyysmenettelyssä ei nouse esille direktiivillä 2002/47 perustetun järjestelmän yhteydessä, sillä direktiivillä pyritään ainoastaan varmistamaan vakuuden realisointioikeus kaikissa realisointiin johtavissa tilanteissa. Unionin tuomioistuin yhtyy mielestäni tuomiossaan tähän kantaan. Se on todennut tuomiossaan Private Equity Insurance Group, [21] että ”– – [rahoitusvakuuden erityisluonteeseen perustuva velkojien] erilainen kohtelu perustuu objektiiviseen perusteeseen, joka vastaa direktiivillä 2002/47 hyväksyttävästi tavoiteltua päämäärää, joka on rahoitusvakuuksiin liittyvän oikeusvarmuuden vahvistaminen ja niiden tehokkuuden parantaminen rahoitusjärjestelmän vakauden varmistamiseksi”.

104. Toiseksi totean vaikutuksista velkojien maksunsaantijärjestykseen, etten näe merkittävää eroa kahden seuraavan tapauksen välillä: panttioikeuteen perustuvan rahoitusvakuusjärjestelyn nojalla annetun rahoitusvakuuden erottaminen vakuuden saajan konkurssipesään kuuluvasta omaisuudesta sekä velkojien maksunsaantijärjestyksen muuttaminen. Molemmissa tapauksissa vakuus palautettaisiin vakuuden antajalle riippumatta vakuuden saajan muiden velkojien vaatimuksista.

105. Kolmanneksi totean, ettei direktiivillä 2002/47 – sen 8 artiklan 4 kohdan sanamuodon mukaan – kylläkään vaikuteta kansallisen maksukyvyttömyyslainsäädännön yleisiin sääntöihin sellaisten liiketoimien pätemättömyyden osalta, jotka on tehty erityisesti likvidointimenettelyn aloittamista edeltäneen ajanjakson aikana.

106. Tuota säännöstä ei kuitenkaan käsittääkseni voida tulkita siten, ettei direktiivi 2002/47 lähtökohtaisesti voisi sen täytäntöönpanon yhteydessä vaikuttaa kansallisiin maksukyvyttömyyssäännöksiin.

107. Direktiivin 2002/47 8 artiklan 4 kohta olisi turha, jos direktiivi ei voi vaikuttaa mainittuihin oikeussääntöihin. Siten olen taipuvainen katsomaan ennemminkin, että tuo säännös on poikkeus yleisestä säännöstä, jonka mukaan jäsenvaltioilla on lupa muuttaa kansallisia maksukyvyttömyyssäännöksiä varmistaakseen direktiivin tavoitteet.

108. Katson näin ollen, että jos kansallinen lainsäätäjä päättäisi sisällyttää panttioikeuteen perustuvan rahoitusvakuusjärjestelyn mukaisesti annetun rahoitusvakuuden maksukyvyttömän vakuuden saajan konkurssipesään, lainsäätäjän olisi annettava etusija vakuuden antajalle muihin maksukyvyttömyysmenettelyssä mukana oleviin velkojiin nähden, jotta vakuuden antaja voisi tosiasiallisesti saada vakuuden takaisin tilanteessa, jossa vakuuden saaja ei ole realisoinut vakuutta vakuuden täytäntöönpanoon oikeuttavan tapahtuman jälkeen.

20 Ks. ratkaisuehdotukseni Private Equity Insurance Group (C-156/15, EU:C:2016:586).

21 Ks. tuomio 10.11.2016, Private Equity Insurance Group (C-156/15, EU:C:2016:851, 51 kohta).

109. Edellä esitetyn argumentaation perusteella ja olettaen, että unionin tuomioistuin vastaa kolmanteen ennakkoratkaisukysymykseen, ehdotan vastaamaan niin, että jos kansallinen lainsäätäjä päättäisi sisällyttää panttioikeuteen perustuvan rahoitusvakuusjärjestelyn mukaisesti annetun rahoitusvakuuden maksukyvyttömän vakuuden saajan konkurssipesään, direktiivissä 2002/47 edellytetään antamaan vakuuden antajalle etusija maksukyvyttömän vakuuden saajan muihin velkojiin nähden niin, että vakuuden antaja voisi saada takaisin käyttämättä jääneen vakuuden, kun vakuuden saaja on perinyt saatavansa vakuuden antajan muista varoista.

VI. Ratkaisuehdotus

110. Edellä esitettyjen seikkojen valossa ehdotan, että unionin tuomioistuin vastaisi Lietuvos Aukščiausiasis Teismasin ennakkoratkaisukysymyksiin seuraavasti:

1) Rahoitusvakuusjärjestelyistä 6.6.2002 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2002/47/EY 4 artiklan 5 kohtaa on tulkittava siten, että jäsenvaltioiden velvollisuutena on antaa säännökset, joilla mahdollistetaan, että vakuuden saaja voi periä saatavansa panttioikeuteen perustuvan rahoitusvakuusjärjestelyn mukaisesti annetusta rahoitusvakuudesta, vaikka rahoitusvakuuden täytäntöönpanoon oikeuttava tapahtuma on tapahtunut vakuuden saajaa koskevan maksukyvyttömyysmenettelyn aloittamisen jälkeen. Jäsenvaltioiden tehtävänä on vahvistaa tapa, jolla mahdollisuus panna panttioikeuteen perustuva rahoitusvakuusjärjestely täytäntöön on varmistettava tilanteessa, jossa vakuuden saaja on maksukyvyttömyysmenettelyn kohteena.

2) Direktiivin 2002/47 4 artiklan 1 ja 5 kohtaa on tulkittava siten, että niissä ei velvoiteta vakuuden saajaa perimään saatavaansa ensisijaisesti panttioikeuteen perustuvan rahoitusvakuusjärjestelyn mukaisesti annetusta vakuudesta. Tällainen velvollisuus voi kuitenkin perustua rahoitusvakuussopimuksen ehtoihin, joita tulkitaan kyseiseen sopimukseen sovellettavan lain säännösten valossa. Joka tapauksessa on niin, että mahdollisuus periä saatava vakuuden antajan muista varoista rahoitusvakuuden täytäntöönpanoon oikeuttavan tapahtuman jälkeen ei saa estää vakuuden antajaa saamasta tosiasiallisesti takaisin käyttämättä jäänyttä vakuutta tilanteessa, jossa vakuuden saajaa vastaan on aloitettu maksukyvyttömyysmenettely.